

A műszeres vallomás-ellenőrzés hazai gyakorlata egy empirikus kutatás tükrében¹

BUDAHÁZI Árpád²

A műszeres vallomás-ellenőrzést bár ritkán alkalmazzák, ennek ellenére helye és szerepe van a büntetőeljárásban. A tanulmány alapját a 100 nyomozó és vizsgáló körében végzett kérdőívalapú empirikus kutatás képezi, amely arra keresi a választ, hogy a nyomozó hatósági munkában milyen tapasztalatok vannak az eljárási cselekménnyel kapcsolatban. Szintén kérdéses, hogy mi lehet az oka más műszerek ritkább alkalmazásának.

Kulcsszavak: műszeres vallomás-ellenőrzés, poligráf, nyomozás, büntetőeljárás, fiziológiai paraméterek

A hatályos büntetőeljárás törvény³ (a továbbiakban: Be.) kizárólag a poligráfos vizsgálatot szabályozza a műszeres vallomás-ellenőrzésre szolgáló eszközök közül, ez viszont nem jelenti azt, hogy napjainkban törvény tiltaná más műszerek igénybevételét. Ha a gyakorlatra tekintünk, tapasztalható azonban, hogy a poligráf mellett elenyésző számban tűnnek csak fel más műszerek. Az új büntetőeljárás törvény⁴ (a továbbiakban: új Be.) 2018. július 1-jei hatálybalépésével változik a szabályozás, a poligráf helyett a műszeres vallomás-ellenőrzést nevesíti majd a törvény, ezzel is kifejezve, hogy más műszereknek is helye lehet a büntetőeljárásban. A várakozások azonban azt mutatják, hogy 2018. július 1-jétől sem fog megszűnni a poligráf dominanciája, éppen ezért jelen tanulmány célja egyrészt annak bemutatása, hogy a műszer alkalmazásával kapcsolatban milyen tapasztalatokkal rendelkeznek a bűnügyi területen szolgálatot teljesítő rendőrök, másrészt azt is vizsgálom, hogy mennyire ismertek, és alkalmazottak a gyakorlatban a poligráfon kívüli műszerek.

¹ A mű a KÖFOP-2.1.2-VEKOP-15-2016-00001 azonosítószámú, „A jó kormányzást megalapozó közszolgálat-fejlesztés” elnevezésű kiemelt projekt keretében működtetett Ludovika Kutatócsoport keretében, a Nemzeti Közszolgálati Egyetem felkérésére készült.

² BUDAHÁZI Árpád dr., r. őrnagy, PhD, adjunktus, NKE Rendészettudományi Kar, Bűnügyi Tudományok Intézete, Büntetőeljárásjogi Tanszék
Árpád BUDAHÁZI PhD, Police Major Senior Lecturer National University of Public Service Faculty of Law Enforcement Institute of Criminal Sciences Department of Criminal Procedure Law
orcid.org/0000-0003-0092-3860, budahazi.arpad@uni-nke.hu

³ 1998. évi XIX. törvény a büntetőeljárásról.

⁴ 2017. évi XC. törvény a büntetőeljárásról.

Kérdőíves empirikus kutatás

A tanulmány alapját egy 41 kérdésből álló kérdőív képezi, amelyet 65 nyomozó, illetve 35 vizsgáló töltött ki. A száz darab kérdőív kitöltői tizennégy megyei rendőr-főkapitányságnál (Baranya Megyei Rendőr-főkapitányság; Bács-Kiskun Megyei Rendőr-főkapitányság, Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Rendőr-főkapitányság; Budapesti Rendőr-főkapitányság; Csongrád Megyei Rendőr-főkapitányság; Hajdú-Bihar Megyei Rendőr-főkapitányság; Heves Megyei Rendőr-főkapitányság; Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Rendőr-főkapitányság; Komárom-Esztergom Megyei Rendőr-főkapitányság; Pest Megyei Rendőr-főkapitányság; Somogy Megyei Rendőr-főkapitányság; Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Rendőr-főkapitányság; Veszprém Megyei Rendőr-főkapitányság; Zala Megyei Rendőr-főkapitányság), illetve a Készenléti Rendőrség Nemzeti Nyomozó Irodánál (a továbbiakban: KR NNI) látják el szolgálatukat. A kutatás nem törekedett reprezentativitásra, viszont úgy gondolom, hogy a műszeres vallomás-ellenőrzéssel kapcsolatos irányokat jól mutatják a kérdőív kérdéseire kapott válaszok.

A poligráfós vizsgálat definiálása

A poligráf szó görög eredetű, többféle írásnak lehetne fordítani. Már a poligráf jelentése is utal arra, hogy olyan sokcsatornás műszerről van szó, amely egy időben több, az emberi szervezetben végbemenő fiziológiai változásokat mér.⁵ Ahhoz, hogy poligráfnak nevezhessünk egy vallomás-ellenőrzésre szolgáló műszert, minimum három biológiai paraméter mérésére alkalmas egységgel kell rendelkeznie: pneumográf (légzésváltozást mérő egység), szfigmográf (vérnyomásváltozást mérő egység) és GBR (bőr elektromos ellenállását vagy vezetőképességét mérő egység). A mai korszerű készülékek legalább négycsatornásak, vagyis legalább négy fiziológiai paraméter regisztrálására képesek:

1. a lézésben bekövetkezett változások (a mellkasfal kitérései, valamint a ki- és belélegzett levegő áramlási sajátosságai);
2. a lézésben bekövetkezett egyéb változások (a hasfal kitérései, valamint a ki- és belélegzett levegő áramlási sajátosságai);
3. a bőr elektromos ellenállása vagy vezetőképességének változásai (az ujjakra vagy a tenyérre helyezett elektródákkal);
4. a vérnyomás változásai (a felkarra felhelyezett vérnyomásmérő mandzsetta segítségével).

Lehetőség van más paraméterek mérésére is:

5. az egyes végtagokon átáramló vérmennyiséget (pletizmogram) regisztrálják az ujjakra kapcsolt fotóérzékelővel;
6. a vizsgált személy mozgásaktivitását detektálják, a vizsgálati szék lábai alá, karfájára, vagy a vizsgálati szék párnájára helyezett érzékelőkkel.⁶

⁵ American Polygraph Association (2018)

⁶ Budaházi (2014) 21–22.

A poligráfós vizsgálatot Magyarországon szaktanácsadó végzi, műszere segítségével a gyanúsított vagy a tanú fiziológiai reakcióváltozásaiból következtet arra, hogy a feltejt kérdésekre adott „igen”, illetve „nem” válaszok megtévesztők-e. A módszer alapja, hogy a lelepleződéstől való félelem a kérdés elhangzásakor fiziológiai reakcióváltozást okoz a vizsgált személyben, miközben ő nemmel válaszol.

A kérdőív 1. kérdése arra irányult, hogy a kitöltők meg tudják-e határozni a poligráfós vizsgálatot. Kilencvenketten válaszoltak igennel és nyolcan nemmel, amiből következtetésként le lehet vonni, hogy a kitöltők nagy többsége már kapcsolatba került a poligráffal. Többen a hazugságvizsgálattal azonosították a poligráfós vizsgálatot, illetve műszeres vallomás-ellenőrzési módszerként tekintenek rá. Voltak, akik a poligráfós vizsgálat definíciójával kapcsolatban arra is utaltak, hogy kérdések hangoznak el, és miközben a vizsgált személy válaszol, a szaktanácsadó figyeli a műszere segítségével a különböző fiziológiai reakcióváltozásokat. A fiziológiai reakcióváltozások közül a pulzust, illetve a keringést nevezték meg a kitöltők. Volt, aki megemlítette a metakommunikációt is mint a poligráfós vizsgálat tárgyát. A metakommunikáció elemzése azonban nem része a poligráfós vizsgálatnak, illetve annak vizsgálata sem, hogy szavahihető-e a tanú vagy a terhelt, ami szintén a definiálás részeként szerepelt több kérdőívben is. A célja a poligráfós vizsgálatnak, az elkövető azonosítása, vagyis annyiban szolgál csak vallomás-ellenőrzést a poligráfós módszer, amennyiben azt vizsgálják, hogy a bűncselekmény elkövetését tagadó tanú vagy gyanúsított tagadása őszinte-e, illetve azon tagadása, miszerint nincs tudomása a bűncselekmény elkövetési körülményeiről és nem ismeri az elkövetőt. A vallomás más részeinek ellenőrzésére nem alkalmas poligráfós vizsgálat. Volt, aki azzal definiálta a poligráfót, hogy tárgyi bizonyítási eszközhöz juttatja a hatóságot. Ez a megállapítás részben igaz, mivel valóban lehet ilyen hozadéka a vizsgálatnak, számos olyan példa van, hogy a poligráf segítségével határozzák meg például a holttest elrejtésének helyét vagy a bűncselekmény elkövetéséhez használt fegyver hollétét, viszont ezek csak járulékos eredményei a vizsgálatnak. Az esetek többségében a poligráfós vizsgálat nem juttatja tárgyi bizonyítási eszközhöz a hatóságot.

A poligráfós vizsgálat gyakorisága nyomozó hatósági tapasztalatok alapján

A 2. kérdés arra irányult, hogy a nyomozó hatóságoknál szolgálatot teljesítők hogyan élik meg a poligráfós ügyek gyakoriságát. Az alábbi táblázat mutatja a válaszok összesítését.

1. táblázat: Kérdőíves vizsgálat a poligráfós vizsgálat előfordulásáról

2. Ön szerint a magyar büntetőügyek hány százalékában van poligráfós vizsgálat?	
A poligráfós ügyek aránya	A válaszolók aránya
1% alatt	9% (9 fő)

2. Ön szerint a magyar büntetőügyek hány százalékában van poligráfós vizsgálat?	
1–5% között	49% (49 fő)
6–10% között	18% (18 fő)
11–15% között	1% (1 fő)
16–20% között	10% (10 fő)
21–25% között	2% (2 fő)
26–30% között	6% (6 fő)
31–35% között	0% (0 fő)
36–40% között	1% (1 fő)
41–45% között	0% (0 fő)
46–50% között	0% (0 fő)
51–55% között	1% (1 fő)
nem tudja	3% (3 fő)

Forrás: saját szerkesztés

A kérdőívet kitöltők jelentős arányban (49%-uk) 1 és 5% közé teszik a poligráfós ügyek számát a magyar büntetőügyekhez viszonyítva. 2016-ban például 290 779 volt a regisztrált bűncselekmények száma az országban (2017-ben ez a szám 226 452-re csökkent),⁷ a poligráfós vizsgálatok száma viszont évenként nem éri el az ezret (a poligráfós vizsgálatok számát tekintve legjelentősebb kirendelési számmal rendelkező Nemzeti Szakértői és Kutató Központ Poligráfós Osztályt [a továbbiakban: NSZKK] 2016-ban 207 ügyben rendelték ki), így 1% alatt van ténylegesen a poligráfós ügyek száma más ügyekhez viszonyítva. A kérdőívek feldolgozása alapján megállapítható, hogy a kitöltők jelentős aránya (88%) túlbecsüli a poligráfós ügyek számát.

Az 5. kérdés arra irányult, hogy a kitöltő a saját gyakorlatát tekintve becsülje meg a poligráfós ügyeinek az arányát más ügyekhez viszonyítva. Az alábbi táblázatban összeírtam a válaszokat.

2. táblázat: Kérdőíves vizsgálat a saját poligráfós ügyek arányáról

5. Az Ön gyakorlatában az ügyek kb. hány százalékában kerül sor poligráfós vizsgálatra?	
Saját poligráfós ügyek aránya	A válaszoló aránya
1% alatt	62% (62 fő)
1–5% között	24% (24 fő)
6–10% között	4% (4 fő)
11–15% között	0% (0 fő)
16–20% között	3% (3 fő)
21–25% között	1% (1 fő)
nem tudja	6% (6 fő)

Forrás: saját szerkesztés

⁷ BM Koordinációs és Statisztikai Osztály (2018)

Látszódnak a válaszokból, hogy a legtöbben (62%) 1% alá teszik a poligráfus ügyeik számát. 58 fő úgy nyilatkozott, hogy nem volt még poligráfus ügye, és mindössze négyen írták azt le, hogy rendeltek már ki szaktanácsadót poligráfus vizsgálat elvégzése céljából, viszont ezen ügyeik számát 1% alá becsülik. Szintén jelentősnek mondható az 1 és 5% közötti aránymegjelölés, a száz kitöltőből 24-en becsülték így a poligráfus ügyeik számát más ügyeikhez viszonyítva.

A poligráfus vizsgálat igénybevételének okai

A poligráfus vizsgálat definíciójánál már olyan megoldások is születtek, amelyek a módszer igénybevételének okaira is utaltak. A kérdőív 6. kérdése arra irányult, hogy képet kaphassak róla, milyen célból is veszik igénybe a nyomozók, vizsgálók a poligráfus vizsgálatot. A válaszok ehelyütt is azt mutatják, hogy leginkább vallomás-ellenőrzési céllal történik a szaktanácsadó kirendelése, a gyanúsított, illetve a tanú szavahihetőségét, igazmondását kívánják a módszerrel ellenőrizni, amely – mint már utaltam rá –, csak részben helyes, mivel a poligráfus vizsgálat leginkább az elkövető azonosítására alkalmas a vizsgált személy fiziológiai reakcióváltozásainak detektálása által. Volt olyan válasz is, miszerint abból a célból rendelték ki a szaktanácsadót, hogy poligráffal tisztázzák, a sértett vagy a gyanúsított a szavahihetőbb-e.

A poligráfus ügýtípusok

A poligráfus vizsgálatot a magyarországi alkalmazásának a kezdetén, az 1980-as években emberölési ügyekben vették igénybe, majd az évek múltával egyre szélesebb lett a paletta. A poligráf természetesen nem vehető igénybe minden ügyben, fontos feltétel például, hogy a vizsgált személy féljen a lelepleződéstől, legyen tétje a vizsgálatnak. Ha csekélyebb súlyú bűncselekmény elkövetése miatt vizsgálnak poligráffal, kérdésessé válik, hogy vajon meglesz-e az alanyban a félelmi reakció. Ha nem, a poligráfus vizsgálat nem fogja bünyösnek mutatni az elkövetőt. Persze a súlyosabb bűncselekménnyel sem feltétlenül párosul lelepleződéstől való félelem, mert ha valaki például életfogytig tartó szabadságvesztését tölti a fegyházban, még emberölési ügyben sem biztos, hogy kimutatná a poligráfus vizsgálat, mert előfordulhat, hogy megtévesztően tagadja a vizsgált személy a bűncselekmény elkövetését.

Nézzük viszont, milyen válaszokat adtak a nyomozók, vizsgálók arra a kérdésre, hogy milyen ügyekben érdemes a poligráfus vizsgálatot alkalmazni. A kitöltők jelentős része a súlyosabb bűncselekményeknél preferálja, volt, aki kifejezetten életellenes, nemi erkölcs, illetve vagyon elleni bűncselekmények esetén venné igénybe a poligráfus vizsgálatot. Többek szerint viszont bármilyen ügýtípusban alkalmazható a műszer.

Ha az NSZKK Poligráfus Osztály számaira tekintünk, megállapítható, hogy esetükben az élet elleni bűncselekmények körében történt kirendelések a leggyakoribbak. A legfrissebb adatom 2016-os, akkor 270 poligráfus vizsgálatból 103 volt élet elleni bűncselekménnyel kapcsolatos. A vagyon elleni bűncselekményekben nyolcvanhét főt

vizsgáltak. 27 szexuális jellegű bűncselekményben került sor a poligráf igénybevétele, illetve 18 rablási ügyben. A rablási ügyek számában az elmúlt hat évet tekintve jelentős ingadozás van, 2012-ben például 71-szer poligráfoztak a Bűnügyi Szakértői és Kutató Intézetben (BSZKI). Mindezen bűncselekmények mellett az eltűnéses ügyek is jelentősek, 2016-ban 18 ilyen vizsgálatot végeztek. Ezekbe az ügyekbe közigazgatási eljárás keretében kerülnek a szaktanácsadók, viszont ha például sikerül a poligráfós vizsgálat következményeként a holttestet megtalálni, gyakran meg is indul a büntető-eljárás.

A műszeres vallomás-ellenőrzés szabályozása

A kérdőív 8. kérdése arra irányult, hogy megfelelő-e a poligráfós vizsgálat törvényi szabályozása. A kitöltők a hatályos Be. alapján fogalmazták meg válaszaikat. Mielőtt ismertetem a válaszokat, érdemesnek látom vázolni, hogy milyen jogi környezet veszi körül a poligráfós vizsgálatot, illetve ez hogyan fog változni az új Be. hatálybalépésével.

Ahogy már a bevezetőben is utaltam rá, az új Be. egyik újítása, hogy nem kizárólag a poligráfós vizsgálatot nevesíti a vallomás műszeres ellenőrzésére alkalmazott módszerek között, hanem általában rendelkezik a műszeres vallomás-ellenőrzésről. Az új Be. 212. § (1) bekezdés alapján: „Az ügyészség vagy a nyomozó hatóság a nyomozás során a tanú és a gyanúsított vallomását műszeres vallomás-ellenőrzéssel vizsgálhatja.” Ezzel szemben a hatályos Be. 180. § (2) bekezdése kizárólag a poligráfós módszert nevesíti: „A gyanúsított beleegyezése nélkül a vallomása poligráf alkalmazásával nem vizsgálható.” A Be. 181. § (4) bekezdése rendelkezik a tanú poligráfós vizsgálatáról: „A tanú vallomása – a tizennyolcadik életévét meg nem haladott tanú kivételével – beleegyezése esetén poligráf alkalmazásával vizsgálható.” Azonosság a két törvény tekintetében, hogy mindkét jogszabály lehetővé teszi a tanú és a gyanúsított vizsgálatát, viszont különbség, hogy míg a hatályos Be. felnőttkorú gyanúsított és nagykorú tanú poligráfós vizsgálatát teszi lehetővé, addig az új Be. 87. § (2) bekezdése rendelkezik csak a tizennyolcadik életév betöltésének követelményével: „A tizennyolcadik életévét be nem töltött tanú vallomása műszeres vallomásellenőrzéssel nem vizsgálható.” Nem rendelkezik tehát az új Be. a fiatalkorú gyanúsított műszeres vallomás-ellenőrzéséről. A rendőrségi törvény⁸ (ezután Rtv.) 41. §-a alapján azonban igen: „Fiatalkorú gyanúsított esetében a műszeres (poligráfós) vizsgálatot alkalmazni nem lehet.” Ez a jelenleg hatályos Rtv., amely tiltja a fiatalkorú gyanúsított poligráfós vizsgálatát, viszont kérdéses, hogy az új Be. hatálybalépésével módosul-e az Rtv. is. Ha nem, az a nem kívánatos helyzet állhat elő, hogy poligráfozni az Rtv. tiltása miatt nem szabad a gyanúsítottat, viszont mivel más műszerekről nem tesz említést, így az a gyakorlat is kialakulhat, hogy nem a poligráffal végzett műszeres vallomás-ellenőrzés esetében lehetővé válik a fiatalkorú gyanúsított vizsgálata. Az egységesség jegyében az új Be.-nek kellene tiltania a fiatalkorú gyanúsított műszeres vallomás-ellenőrzését, ha a jogalkotói szándék

⁸ 1994. évi XXXIV törvény a Rendőrségről.

a tiltás. Mivel a tizennyolcadik életévét be nem töltött tanú ugyanolyan fiziológiai, pszichológiai tulajdonságokkal rendelkezik, mint a fiatalokú gyanúsított, ezért az is megfontolandó, hogy egyáltalán szükség van-e arra, hogy a vizsgálandó személyek betöltsék a tizennyolcadik életévüket. Kutatásaim során találkoztam olyan szaktanácsadói véleménnyel, hogy testi, szellemi fejletlensége miatt nem érdemes kiskorút vizsgálni, mások viszont nem zárnák ki a vizsgálat lehetőségét náluk sem, mivel a tizennégy és tizennyolc évesek között is vannak olyanok, akik alkalmasak a vizsgálatra. Abban viszont egyetértés van, hogy a tizenegyedik életév betöltése szükséges a vizsgálatához, vagyis azalatt indokolt a tiltás. A magam részéről úgy vélem, a legjobb megoldás az lenne, ha a szaktanácsadóra lenne bízva annak a megítélése, hogy poligráfozható-e a tizennyolcadik életévét be nem töltő, de a tizenegyedik életévét már betöltött tanú, illetve a fiatalokú gyanúsított. Nem ismeretlen az Amerikai Egyesült Államokban sem a kiskorúak poligráfós vizsgálata. Adang utal például arra, hogy egy tízévesen elvégzett poligráfós vizsgálat eredményét bizonyítékként fogadta el Georgia állam legfelsőbb bírósága (*Georgia Supreme Court*). Szintén Adang tanulmányában szerepel, hogy egy tizenhárom éves poligráfós vizsgálatának eredményére is bizonyítékként tekintettek.⁹ Adang arra a következtetésre jut számos kísérleti eredmény ismertetését követően, hogy 11-12 éves kortól már alkalmasak lehetnek a gyerekek a poligráfós vizsgálat elvégzésére.¹⁰

Visszatérve a magyar új Be.-re, jelentősége, hogy megszünteti azt a jelenlegi nem kívánatos helyzetet, miszerint a poligráfós vizsgálatot szaktanácsadó végzi, míg más műszerek alkalmazása esetén szakértőt rendelnek ki. Kizárólag a poligráf esetén rendelkezik ugyanis a hatályos Be. arról, hogy szaktanácsadó végezze vele a vizsgálatot. A más műszerek a korábbi gyakorlat alapján megmaradtak szakértői vizsgálatnak, ami korábban a poligráfós vizsgálat is volt. 2003. július 1-je, a Be. hatálybalépése előtt ugyanis az Rtv. alapján szakértő végezte a poligráfós vizsgálatot. Megtartja az új Be. a poligráfós vizsgálat, illetve a műszeres vallomás-ellenőrzés beleegyezéshez kötését is, tanú és gyanúsított esetében is. A Nyor.¹¹ 129. és 132. §-a kettős beleegyezést írt elő, nemcsak a nyomozó hatóság előtt kell nyilatkoznia a vizsgálandó személynek, hogy beleegyezik-e a poligráfós vizsgálatba, hanem miután megismerte a felteendő kérdéseket a szaktanácsadó szintén írásban nyilatkoztatja a beleegyezéséről. A beleegyezés egyrészt az önkéntesség garanciáját jelenti, senkit sem köteleznek arra, hogy vesse alá magát a poligráfós vizsgálatnak, másrészt – és ez a legfontosabb indoka a beleegyezés megkövetelésének – együttműködést követel meg a poligráfós módszer a vizsgált személytől, hosszú időn keresztül egy helyben kell ülnie, és válaszolni a feltett kérdésekre, amely nagyfokú koncentrációt is igényel. Mindezt nem lehetne elérni rendbirsággal, esetleg testi kényszerrel.

⁹ Adang (1995) 264.

¹⁰ Adang (1995) 270.

¹¹ 23/2003. (VI. 24.) BM–IM együttes rendelet a belügyminiszter irányítása alá tartozó nyomozó hatóságok nyomozásának részletes szabályairól és a nyomozási cselekmények jegyzőkönyv helyett más módon való rögzítésének szabályairól.

Az új Be. 212. § (2) bekezdése alapján: „A műszeres vallomásellenőrzés során szaktanácsadó igénybevétele kötelező, aki eljárásáról és megállapításairól a továbbiakban tanúként hallgatható ki.” Az új Be. eltérően a hatályos törvénytől, tanúként tekint a szaktanácsadóra, amikor a szaktanácsadónak be kell számolnia a poligráfos vizsgálat eredményéről az eljáró hatóság előtt. Vagyis megszűnik az a jelenlegi gyakorlat, hogy a szaktanácsadó által elkészített, a vizsgálati eredményeket is tartalmazó jegyzőkönyvet okirati bizonyítékként lehet felhasználni. A jövőben tanúvallomás rögzíti majd a vizsgálati eredményt.

Az új Be. abban is változtat a hatályos Be. szabályozásán, hogy a bizonyítási cselekmények között sorolja fel a műszeres vallomás-ellenőrzést. Az új Be. 206. §-a alapján: „Bizonyítási cselekmény különösen a szemle, a helyszíni kihallgatás, a bizonyítási kísérlet, a felismerésre bemutatás, a szembesítés és a műszeres vallomásellenőrzés.” A „különösen” szó arra utal, hogy nem zárt a bizonyítási cselekmények köre, így például bizonyítási cselekményként végezhető el a kutyás szagazonosítás is.¹² A műszeres vallomás-ellenőrzés viszont nevesített bizonyítási cselekménnyé válik, ami mutatja egyrészt a poligráfos módszer elismertségét, másrészt bizalmat szavaz annak, hogy más műszerek is alkalmazhatóvá váljanak a büntetőügyekben. Ahogy már utaltam rá, a hatályos Be. sem zárja ki más műszerek alkalmazását, viszont az új Be.-vel a törvényben is megjelenő felhatalmazás van más műszerek igénybevételére, vagyis megszűnik az a jelenlegi helyzet, hogy hallgat a hatályos Be. más műszerek igénybevételéről, ezért tilalom hiányában nyílik csak lehetőség az alkalmazásukra.

Visszatérve a kérdőívre, a legtöbben azt válaszolták, hogy megfelelő a hatályos Be. szabályozása. Voltak, akik viszont részletesebben szabályozást várnának a törvénytől. Meglátásom szerint erre nincs szükség, elegendő, ha a Nyor., illetve az új Be. hatálybalépésével a Nyer.¹³ tartalmaz részletesebb szabályokat, viszont a túlszabályozás nem tenne jót sem a poligráfnak, sem más műszernek. Olyan válasz is érkezett, hogy kötelezővé kellene tenni a poligráfos vizsgálatot mindenki számára. Erre a már kifejtett okok miatt nem kerülhet sor, hiszen a poligráf nagyfokú együttműködést kíván.

A poligráfos vizsgálatához kapcsolódó hibák, gyengeségek

A 12. kérdés arra irányult, hogy a kitöltő tapasztalatai szerint melyek a leggyakoribb (kriminalisztikai-eljárásjogi) nyomozói, illetve szaktanácsadói hibák, gyengeségek a poligráfos vizsgálatnál.

A nyomozó hatóság oldalán jelentkező gyengeségnek tekinthető a kitöltők szerint:

- tapasztalatlanság, hozzá nem értés;
- kapkodás;
- felkészületlenség;
- a vizsgálandó személy nem kellő ismerete;

¹² Lásd a szagazonosításról részletesebben: Horváth (2018)

¹³ 100/2018 (VI. 8.) Korm. rendelet a nyomozás és az előkészítő eljárás részletes szabályairól.

- a túl későn igénybe vett poligráfos vizsgálat;
- a nem kellő alaposággal lefolytatott nyomozás;
- a kelleténél több nyomozási információ közlése a vizsgálandó személlyel.

A tapasztalatlanság és a hozzá nem értés abból fakad, hogy a büntetőügyeknek még az 1%-át sem éri el a poligráfos ügyek száma, vagyis ritkán kerülhet kapcsolatba a nyomozó, illetve a vizsgáló a poligráffal. Vannak persze olyan szolgálati helyek is, ahol gyakoribb a műszer igénybevétele, ilyenek például az emberölési ügyekben eljáró megyei rendőr-főkapitányságok, vagy éppen a KR NNI, viszont rendőrkapitánysági szinten valóban elvétve van szükség a poligráf alkalmazására. Mindkét gyengeséget (tovább)képzéssel lehetne orvosolni.

A kapkodás és a felkészületlenség oka lehet egyrészt a bünyügi állomány leterhelt-sége, ami kapkodást idézhet elő, és akár felkészületlenséget is szülhet, másrészt főként a kiemelt ügyeknél az elkövető minél gyorsabb azonosításának az igénye is okozhat nem kellően átgondolt és előkészített poligráfos vizsgálatot.

A kérdőívben többen is megfogalmazták, gyengeségnek tekinthető, hogy a vizsgálandó személyt csak felületesen ismeri a nyomozó. Itt lehet gondolni a vizsgálandó tanú vagy gyanúsított egészségügyi, mentális állapotára, amely megghiúsíthatja a poligráf alkalmazását, másrészt az ügy feltáratlansága is okozhatja korlátját a poligráfos vizsgálatnak.

A poligráfos vizsgálat időzítése is fontos kérdés. A túl hamar vagy túl későn elvég-zett vizsgálat is hátrányos lehet az ügy szempontjából. Meg kell találnia a nyomozónak az ideális időpontot a vizsgálat elvégzésére annak függvényében, hogy milyen célból veszi igénybe a műszert.

A nem kellő alaposággal lefolytatott nyomozás nehezítheti a poligráfos vizsgálatot abban a tekintetben, hogy szűkíti a feltehető kérdések számát, másrészt pontatlan-ságokat okozhat, amelynek következményeként előfordulhat, hogy a nem megfelelő nyomozási adatok miatt rossz kérdést tesz fel a szaktanácsadó a vizsgált személynek.

A szaktanácsadói gyengeségek:

- felkészületlenség;
- nem jó szakember;
- a kérdés helytelen feltétele;
- nem megfelelő kérdéssor alkalmazása;
- a szaktanácsadói túlterheltség miatt sokat kell várni a vizsgálat elvégzésére;
- nincs minden kapitányságon poligráfos szaktanácsadó.

A kérdőívet kitöltők szerint nemcsak a nyomozó hatóság oldalán jelenthet problémát a felkészületlenség, hanem a szaktanácsadó gyengesége is lehet. Adott esetben úgy vég-zi el a vizsgálatot, hogy nem fektet kellő energiát az akta áttanulmányozására. A „nem jó szakember” mint gyengeség oka lehet, hogy olyan szaktanácsadó kapja a kirendelést, aki nem rendelkezik elegendő gyakorlattal, vagy ritkán vizsgál, de az is felmerülhet, hogy nem tartozik a „minőségi” poligráfos vizsgálók közé. Ezek a gyengeségek szubjektív megítélés következményei is lehetnek, vagyis ugyanúgy, mint a poligráfos vizsgálat

más szereplőinél felsorolt hibák, lehet, hogy fenn sem állnak, mert rosszul ítéli meg a nyomozó/vizsgáló az adott ügyben elvégzett poligráfós vizsgálat körülményeit. Persze azzal is számolni kell, hogy van valóságalapja a kérdőívkitöltők tapasztalatainak. Szintén meg kell jegyezni, hogy az NSZKK-n kívül más szervek is végeznek vizsgálatot, és korábban arra is volt példa, hogy az egyébként a magánszférában vizsgálatot vállaló szaktanácsadók be-be kapcsolódtak büntetőügyekbe is. Esetükben a megfelelő szakmai felkészültségnek hiányzott a kontrollja.

A vizsgálandó személy gyengesége lehet egyrészt, hogy alkalmatlan a poligráfós vizsgálatra; vagy nem egyezik bele a vizsgálatba.

A vizsgálandó személy alkalmatlansága fakadhat az egészségügyi állapotából (például asztmás rohamai, keringési zavarai vannak stb.), valamint az intellektuális (például nem képes értelmezni a feltett kérdéseket) és önismereti (például pszichopata) szintjéből.¹⁴ Alkalmatlanná válik az, aki a vizsgálat előtt kábítószerrel fogyasztott, nyugtatót szedett be, vagy egyszerűen csak kialvatlan. Szintén nem végzik el a vizsgálatot, ha például várandós nőt kellene vizsgálni. A lelepleződéstől való félelem hiánya is alkalmatlanná teheti az alanyt a vizsgálatra, és az is, ha beismerésben van a vizsgálandó alany, mert a vizsgálati metodika alapja a tagadásban lévő személy leleplezése a műszer segítségével.

Ha nem egyezik bele a vizsgálatba a személy, az szintén akadályát jelenti a poligráf igénybevételének. A beleegyezés megtagadása történhet a nyomozó hatóság előtt, illetve a szaktanácsadónál is.

A poligráfós vizsgálat gyengeségei:

- nem 100%-os a megbízhatósága a módszernek;
- költséges az alkalmazása;
- ellentevékenység.

A nyomozók és a vizsgálók közül többen is utaltak arra, hogy a poligráfós vizsgálat alkalmazásának korlátja, hogy a módszer megbízhatósága nem 100%-os, vagyis meg kell gondolni, van-e egyáltalán értelme a poligráfot igénybe venni. Szintén érv a poligráf ellen, hogy alkalmazása anyagi terhet ró az a hatóságra, és nincs feltétlenül pénz a poligráfós szaktanácsadó kirendelésére. Az ellentevékenység, vagyis a szaktanácsadó megtévesztése is problémát jelenthet a vizsgálat szempontjából. Maguk a nyomozók, vizsgálók a kérdőívben olyan leleplezett módszerekről írtak, mint a köhögés, mocorgás, vagy a zokniba rejtett éles kavics. Ha a szaktanácsadó ellentevékenységet tapasztal, nyomban megszakítja a vizsgálatot.

Jelenléti jog a poligráfós vizsgálaton

A poligráfós vizsgálaton általában két személy van jelen: a poligráfós vizsgálatot végző szaktanácsadó és a vizsgált személy. A Nyor. 131. § (1) bekezdése arról rendelkezik, hogy: „A vizsgálati helyiségben azon kívül, akinek jelenlétét a törvény megengedi,

¹⁴ Budaházi (2015) 53.

a szaktanácsadó és a vizsgálat lefolytatásához szükséges technikai személyzet lehet jelen.” Mivel eljárási cselekményről van szó a poligráfós vizsgálat esetén, így jelen lehetne a nyomozó hatóság tagja, az ügyész, illetve a jegyzőkönyvvezető is, viszont a vizsgálat jellege miatt a jelenléti jogukkal nem élnek. A technikai személyzet pedig maga a szaktanácsadó, aki kezeli a műszert, felteszi a kérdéseket, és jegyzőkönyvet is készít. A Nyor. 131. § (2) bekezdése alapján: „Ha a gyanúsított nem magyar anyanyelvű, tolmácsot kell kirendelni, és a vizsgálatot – tolmács alkalmazásával – a gyanúsított anyanyelvén, illetve az általa megjelölt nyelven kell lefolytatni.” Nem magyar anyanyelvű vizsgálati alanynál, legyen ő gyanúsított vagy tanú, a tolmács is bent lehet tehát a vizsgálati helyiségben. Az ő feladata a szaktanácsadó által előre, magyarul megfogalmazott kérdések lefordítása, illetve feltétele. A tolmács esetében probléma lehet például a nem megfelelő fordítás. A felsoroltakon kívül sem a Be., sem a Nyor. nem teszi lehetővé más személy jelenlétét a poligráfós vizsgálaton, így például a gyanúsított védője, illetve a tanú ügyvédje sem tartózkodhat a helyiségben.

A kérdőívben a 15. kérdés arra irányult, hogy a kitöltő tapasztal-e igényt arra, hogy a védő, illetve az ügyvéd jelen lehessen a poligráfós vizsgálaton. A válaszok többsége azt mutatja, hogy általában nem találkoznak ilyen irányú igénnyel a nyomozás során. Mivel a poligráfós vizsgálat ingerszegény környezetet igényel, éppen ezért indokolt a lehető legjobban leszűkíteni a vizsgálati helyiségben tartózkodók számát, ezért sem indokolt a résztvevők körét a védővel, esetleg a tanú ügyvédjével bővíteni.

A poligráfós vizsgálat megtagadása, illetve félbeszakítása

A 16. kérdés foglalkozott a megtagadás tényével, a 17. pedig a megtagadási okokkal. Akinek volt poligráfós ügye, általában találkozott már azzal, hogy a gyanúsított vagy a tanú megtagadta a vizsgálatot. A tapasztalatok azt mutatják, hogy a gyanúsítottak és a tanúk is élni szoktak a megtagadás jogával. Ebben az esetben ritkán hangzik el indok, az egyik megtagadásnál kivételesen volt, hogy a vizsgálandó személy az egészségi állapotára hivatkozott. Volt olyan válasz is, hogy tíz alanyból kilenc megtagadta a vizsgálatot, mert „féltek tőle”. Itt kérdés azonban, hogy megfelelő módon történt-e a poligráfós vizsgálat lehetőségének felkínálása. Volt olyan válasz is, miszerint „aki hazudik, az mind megtagadta, később kiderült a valódi tényállás”. Meg kell jegyeztem, nem szabad abba a hibába esni, hogy az indok nélküli megtagadást kizárólag a hazugság jeleként értékelje az eljáró hatóság, mert lehet, hogy annak más oka van.

A 18. kérdés azt célozta, hogy tapasztaltak-e a nyomozók, vizsgálók olyat, hogy vállalta a gyanúsított vagy a tanú a poligráfós vizsgálatot, viszont idő előtt befejeződtött a vizsgálat, mert a vizsgált személy elhagyta a helyiséget. A kérdés arra a típusú félbeszakításra vonatkozott, amikor az alany vizsgálat közben úgy dönt, mégsem akarja a vizsgálatot, ezért jelzi a szaktanácsadónak, fejezzék be a vizsgálatot. A száz kitöltőből ketten válaszolták azt, hogy mindössze egy ilyen történt a poligráfós ügyeikben. Voltak, akik magasabb arányt jelöltek meg: ketten 10%-ra tették ennek előfordulását, egy kitöltő 30%-ra, ketten 40%-ra, szintén ketten 50%-ra becsülték

a félbeszakítások arányát. A számok azt mutatják, hogy száz főből kilencen tapasztaltak praxisukban vizsgátfélbeszakadást. Az NSZKK 2016-os adatai alapján 270 vizsgálatból 21 szakadt félbe, ami 7,78%-os arány, viszont félbeszakadás kizárólag egészségügyi okok miatt történt, vagyis nem a „beleegyezés visszavonása” okozta a vizsgálat idő előtti befejezését. Itt is meg kell azonban jegyezni, nem kizárólag az NSZKK végzi a poligráfós vizsgálatokat, viszont az NSZKK-s adat is mutatja, hogy ritkán kerül sor a vizsgálat félbeszakítására.

A poligráfós vizsgálatot követő beismerő vallomás

A poligráfós vizsgálat következménye lehet a beismerő vallomás. A vizsgált személy szabadulni akar hazugságaitól, ezért úgy dönt, elmondja az igazat a szaktanácsadónak. Ebből vallomás akkor származik, ha a nyomozó előtt is elhangzik a beismerés, kihallgatás keretében. A 24. kérdés arra irányult, hogy a poligráffal vizsgáltak milyen arányban tettek beismerő vallomást. Az alábbi táblázat tartalmazza a válaszok alapján megállapított arányokat.

3. táblázat: Kérdőíves vizsgálat a bűncselekmény beismeréséről, poligráfós vizsgálat után

24. A poligráfós vizsgálatot követően a poligráfós ügyek hány százalékában következhet be a bűncselekmény elkövetésének beismerése?	
A beismerések aránya	A válaszok aránya
0,1–10%	17% (17 fő)
11–20%	6% (6 fő)
21–30%	7% (7 fő)
31–40%	4% (4 fő)
41–50%	5% (5 fő)
51–60%	1% (1 fő)
61–70%	0% (0 fő)
71–80%	1% (1 fő)
81–90%	1% (1 fő)
91–100%	3% (3 fő)
nem válaszolt	55% (55 fő)

Forrás: saját szerkesztés

A legtöbben, a kitöltők 17%-a 0,1 és 10% közé teszi annak előfordulását, hogy beismerő vallomás kövesse a poligráfós vizsgálatot. Volt három olyan kitöltő is, akinek a poligráf alkalmazása majdnem mindig beismerő vallomást is hozott. A beismerő vallomás ügyfüggő és személyfüggő, kérdéses, hogy eljut-e a vizsgált személy arra a pontra, amikor úgy érzi, lelepleződött, nincs értelme a további tagadásnak. Krispán István az emberölési ügyekkel kapcsolatban írja egyik tanulmányában, hogy ezekben az ügyekben

az elkövetőként azonosított személyek körülbelül egyharmada tesz beismerő vallomást.¹⁵ Ahogy már utaltam rá, az NSZKK szaktanácsadói 2006-ban összesen 270 személyt vizsgáltak poligráffal különböző típusú ügyekben. 28 vizsgálat vezetett beismeréshez, ami 10,37%-nak felel meg. Minden évben más és más a beismerő vallomások száma. 2012-ben például 474 személyt vizsgáltak, 12%-uk tett a vizsgálatot követően beismerő vallomást. Magyarországon nem tekinthető elsődleges célnak a beismerő vallomás megszerzése, az viszont ugyanolyan hozadéka lehet a módszernek, mint például az elrejtett holttest megtalálása a poligráf vizsgálat segítségével. Janniro szerint az Amerikai Egyesült Államokban viszont fontos szerepe van a beismerő vallomás megszerzésének. Az a gyakorlat, hogy ha a poligráf vizsgálatot végző meggyőződik arról, hogy az alany nem őszinte, nem folytatja a vizsgálatot újabb kérdéssorokkal, inkább arra összpontosít, hogy megszerezze a beismerő vallomást.¹⁶ Ezt támasztja alá Lykken is, aki úgy véli, számos olyan poligráf vizsgálat van, akinek fontosabb a beismerő vallomáshoz jutás, mint maga a vizsgálat pontossága.¹⁷

A poligráf vizsgálat megbízhatósága

Már a poligráf vizsgálat gyengeségei között is megjelölték a nyomozók, vizsgálók, hogy problémaként jelentkezik a poligráf vizsgálatnál a megbízhatóság. Az alábbi táblázat mutatja, hogyan becsülik meg a kitöltők a poligráf megbízhatóságát.

4. táblázat: Kérdőíves vizsgálat a poligráf megbízhatóságáról

38. Hány százalékra teszi a poligráf megbízhatóságát?	
Megbízhatósági arány	A válaszok aránya
0–10%	4% (4 fő)
11–20%	2% (2 fő)
21–30%	1% (1 fő)
31–40%	2% (2 fő)
41–50%	6% (6 fő)
51–60%	4% (4 fő)
61–70%	9% (9 fő)
71–80%	19% (19 fő)
81–90%	17% (17 fő)
91–100%	15% (15 fő)
nem válaszolt	21% (21 fő)

Forrás: saját szerkesztés

¹⁵ Krispán (2005) 106.

¹⁶ Janniro (1991) 67.

¹⁷ Lykken (1987) 270.

Mielőtt elemzem a táblázat számait, érdemes kitérni arra, hogy mit is érthetünk megbízhatóság alatt. A megbízhatósággal két fogalom kapcsolódik össze: a validitás és a reliabilitás. Kertész Imre a poligráfus vizsgálat szempontjából a validitás mértékén azt érti, hogy hogyan aránylik egymáshoz a valóságnak megfelelő és az attól eltérő eredmény.¹⁸ Vagyis amikor azt az eredményt hozza a poligráfus vizsgálat, hogy a tanú vagy a gyanúsított megtévesztően tagadta a bűncselekmény elkövetését, a validitás arra ad választ, hogy ez a vizsgálati megállapítás hány százalékban fedti a valóságot. Ha a poligráfus vizsgálat validitása 100% lenne, az azt jelentené, hogy a poligráfus vizsgálat eredménye minden esetben megegyezik a valósággal.

Szintén Kertész Imre vetette fel a reliabilitás fogalmát, amely a poligráf esetében az eredmények reprodukálhatóságával függ össze. Mivel arra nincs lehetőség, hogy ugyanazon személyen több szakember is poligráfus vizsgálatot végezzen, ezért csak annak mérésére van lehetőség a poligráf reliabilitásának meghatározásakor, hogy a poligráfus vizsgálok egymástól függetlenül milyen arányban jutnak ugyanarra a következtetésre, ha ugyanazt a vizsgálati regisztrátumot elemzik.¹⁹ Mivel nem tárgyat vizsgálnak poligráffal, hanem embert, a több vizsgálat nemcsak megterhelő lenne az alany számára, hanem az a veszély is felmerülhetne, hogy az ugyanolyan sorrendben, ugyanazon kérdések elhangzása egy idő után tompítaná az alany fiziológiai reakcióváltozásait. Éppen ezért a reliabilitás mérésének módja lehetne a poligráfus vizsgálat során keletkező regisztrátum elemeztetése a szakemberekkel, és azt vizsgálnák, hogy a regisztrátum vizsgálata után hány százalékban jutnak ugyanarra a megállapításra. Az Amerikai Egyesült Államokban több reliabilitási kísérlet is történt. Lykken szerint általában 90%-ra teszik a reliabilitási rátát,²⁰ vagyis ha ugyanazt a vizsgálati regisztrátumot több szakembernek is odaadják, 90%-ban ugyanarra az eredményre jutnak. A Frank S. Horvath és John E. Reid szerzőpáros egy olyan kísérletről számol be, amelybe tíz szakembert vontak be. Közülük heten több mint egy éve végeztek poligráfus vizsgálatot, hárman pedig kevesebb, mint fél éve. A tíz poligráfus vizsgálónak huszonöt ügy regisztrátumát adták át. A regisztrátumok alapján átlagosan 87,75%-ban jutottak a megfelelő eredményre a kísérlet során, vagyis ilyen arányban azonosították az elkövetőt, illetve azt, aki nem követte el a kérdéses cselekményt. Míg a hosszabb ideje vizsgálóknál az arány 91,4%-os volt, addig a fél évnél kevesebbet vizsgálóknál 79,1%.²¹ Maga a kísérlet elsősorban a reliabilitás vizsgálatára irányult, viszont validitási adatokhoz is jutunk belőle, hiszen a kapott számok egyaránt mutatják, hogy alkalmasak arra a regisztrátumok, hogy következtetni lehessen belőlük a bűncselekmény elkövetését tagadó válasz őszinteségére vagy a megtévesztési szándékra, másrészt a számok azt is tükrözik, hogy mennyi a validitása a módszernek, a poligráfus vizsgálat eredményeként elkövetőnek vélt személy valóban elkövette-e a kérdéses cselekményt. Ha kizáró-

¹⁸ Kertész (1990) 117.

¹⁹ Kertész (1990) 117.

²⁰ Lykken (1987) 264.

²¹ Horvath–Reid (1971) 277–279.

lag a validitási kísérletekre tekintünk, a publikált adatok alapján arra a következtetésre juthatunk, hogy a poligráfos vizsgálat validitása meghaladja a 80%-ot.²²

A köznyelvben alkalmazott megbízhatóság fogalom alatt meglátásom szerint a validitást értjük, a nyomozók és a vizsgálók is nagy valószínűség szerint, amikor azt nevezik gyengeségnek, hogy nem 100%-os a poligráf megbízhatósága, arra gondolnak, hogy a poligráfos vizsgálati eredmény nem feltétlenül felel meg a valóságnak.

Rátérve a kérdőívre, a kitöltők 51%-a szerint a poligráfos vizsgálat „megbízhatósága” 70% fölé tehető. Ebből 32% gondolja úgy, hogy 80% fölé van ez a ráta. 0 és 50%-os megbízhatóság megjelölésével azt üzeni a kérdőív kitöltője (15 fő a 100-ból), hogy értelmetlen igénybe venni a módszert, az 51 és 80% közötti megbízhatósági ráta pedig azt mutatja, hogy a kitöltő (32 fő a 100-ból) nem érzi kellően megbízhatónak a poligráfos vizsgálatot. Tudja, hogy a puszta véletlennél jobb a poligráf, viszont nem szavaz neki bizalmat.

Annak ellenére, hogy többen is a poligráfos vizsgálat gyengeségei között tettek említést a nem 100%-os megbízhatóságról, érdemes azt is figyelembe venni, hogy vajon a bűncselekményt elkövető, a büntetőügyben még tanú pozícióban lévő személy vállalná-e a poligráfos vizsgálatot, ha nem látna arra esélyt, hogy bűnössége ellenére átmenjen a vizsgálaton? Ugyanez a kérdés a gyanúsított esetében is feltehető.

Más műszerek igénybevétele

A 33. kérdés arra irányult, hogy a kitöltő igénybe vett-e már valamilyen a poligráfon kívüli módszert. Egyetlen kitöltő írta, hogy grafológust rendelt ki, ez vélhetően a grafométerre²³ utalhat, a kézírásalapú műszeres vallomás-ellenőrzésre. A 34. kérdés vonatkozott arra, hogy a nyomozók, vizsgálók milyen poligráfon kívüli módszereket ismernek. Hárman jelölték meg a hangelemzést, amely a rétegzett hangelemzést (LVA)²⁴ jelentheti, 1 fő az agyi alapú vallomás-ellenőrzési módszert, a brain fingerprintinget írta, egy másik kitöltő a grafométert, hárman pedig az írásvizsgálatot (feltehetően ők is a grafométerre gondolhattak) nevezték meg. A nyomozók, vizsgálók mindössze 8%-a ismert poligráfon kívüli módszert, a módszerek közül a grafométer és a rétegzett hangelemzés érhető el Magyarországon.

Záró gondolatok

A műszeres vallomás-ellenőrzés gyakorlati tapasztalatait felmérni szándékozó kérdőívek feldolgozása azt az eredményt hozta, hogy a kérdőívet kitöltő nyomozók és vizsgálók ismerik a poligráfot, viszont ritkán alkalmazzák, amelynek okai egyrészt a módszer korlátaiból fakadnak, például nem minden ügy alkalmas a poligráf igénybevételére.

²² Budaházi (2013) 13–14.

²³ Farkas (2005) 243–253.

²⁴ Mayew–Venkatachalam (2018)

Szintén az okok között kereshető, hogy nem is feltétlenül van tisztában vele a nyomozó, illetve vizsgáló, hogy mikor, milyen célból érdemes alkalmazni.

Bár az új Be. hatálybalépésével megnyílik az út más műszerek előtt is, viszont úgy tűnik, hogy a poligráf dominanciája még sokáig megmarad, ami egyrészt köszönhető annak, hogy a poligráf nemcsak Magyarországon, hanem világszerte is a legismertebb műszer, másrészt ez a vizsgálat az egyetlen megfelelően validált műszeres vallomás-ellenőrző módszer. A tanulmányban is utaltam rá, számos kísérlet igazolja a poligráfós módszer működését.

IRODALOMJEGYZÉK

- Adang, Steven R. (1995): The Use of the Polygraph With Children. *Polygraph*, Vol. 24. No. 4.
- American Polygraph Association (2018): *What is a Polygraph?* Forrás: www.polygraph.org/index.php?option=com_content&view=article&id=68:polygraph-frequently-asked-questions&catid=20:site-content&Itemid=168 (2018. 03. 05.)
- Belügyminisztérium Koordinációs és Statisztikai Osztály (2018): Regisztrált bűncselekmények száma az elkövetés helye szerint. Forrás: <https://bsr.bm.hu/SitePages/ExcelMegtekinto.aspx?ExcelName=https%3a%2f%2fbsr.bm.hu%2fBuncselekmenyiAdatok%2fRegisztr%3a1lt+b%5b1ncselekm%3a9nyek+sz%3a1ma+az+elk%3b6vet%3a9s+helye+szerint.xlsx> (2018. 03. 25.)
- Budaházi Árpád (2013): *A műszeres vallomásellenőrzés, különös tekintettel a poligráfós vizsgálatra*. Doktori értekezés tézisei. Pécs, PTE ÁJK Doktori Iskola.
- Budaházi Árpád (2014): *Poligráf. Műszeres vallomásellenőrzés a bűnügyekben*. Budapest, NKE Szolgáltató Kft.
- Budaházi, Árpád (2015): *Polygraph Examinations. Blessing or Curse*. Saarbrücken, LAP LAMBERT Academic Publishing.
- Farkas László (2005): A tudományos grafológia néhány területe. *Pécsi Határőr Tudományos Közlemények, IV*.
- Horváth Orsolya (2018): *Azonosító és keresőkutyák kriminalisztikai alkalmazása*. Doktori értekezés. Pécs, PTE ÁJK Doktori Iskola.
- Horvath, Frank S. – Reid, John E. (1972): The Reliability of Polygraph Examiner Diagnosis of Truth and Deception. *Journal of Criminal Law and Criminology*, Vol. 62. No. 2. 276–281.
- Janniro, Michael J (1991): *Interview and interrogation*. Columbia, Department of Defense Polygraph Institute.
- Kertész Imre (1990): A poligráfós vizsgálat helye a büntetőeljárásban. I. rész. *Főiskolai Figyelő*, 2. évf. 2. sz. Budapest, Rendőrtisztí Főiskola.
- Krispán István (2005): Tájékoztató és sugalmazás – avagy mire jó a poligráfós hazugságvizsgálat. *Belügyi Szemle*, 53. évf. 1. sz.
- Lykken, David T. (1987): The validity of tests: caveat emptor. *Jurimetrics Journal*, Vol. 27. No. 3. 349–361.
- Mayew, William J. – Venkatachalam, Mohan (2018): The Power of Voice. Managerial Affective States and Future Firm Performance. *Journal of Finance Forthcoming*, January 20, 2011. Forrás: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1111/j.1540-6261.2011.01705.x> (2018. 03. 29.)

Jogforrások

100/2018 (VI. 8.) Korm. rendelet a nyomozás és az előkészítő eljárás részletes szabályairól.
1994. évi XXXIV törvény a Rendőrségről.

1998. évi XIX. törvény a büntetőeljárásról.

2017. évi XC. törvény a büntetőeljárásról.

23/2003. (VI. 24.) BM–IM együttes rendelet a belügyminiszter irányítása alá tartozó nyomozó hatóságok nyomozásának részletes szabályairól és a nyomozási cselekmények jegyzőkönyv helyett más módon való rögzítésének szabályairól.

ABSTRACT

The Practice of Instrumental Lie Detection in View of an Empirical Research

BUDAHÁZI Árpád

Although rarely applied, instrumental lie detection has a significant role in criminal procedure. The study's basis is formed by a questionnaire-based empirical research conducted among 100 detectives about the experiences in the detective's work in connection with reconstruction. The reason of other instruments' rarer presence is also examined.

Keywords: *instrumental lie detection, polygraph, investigation, criminal procedure, physiological parameters*